

Установлено, що из древесных пород вегетативно размноженными автором есть 21 шт. (15 %) растений, в том числе: корневыми отсадками – 15 %; внутривидовой прививкой (гомотрансплантация) – 75 %, межвидовой прививкой (гетеротрансплантация) – 10 %. Определено, что 12 кустов (32 % из всех кустовых растений) вегетативно размножены укоренением черенков.

Инвентаризация, коллекция, декоративные кусты, деревья, вегетативное размножение, гомотрансплантация, гетеротрансплантация, укорененные черенки, корневые отсадки.

The results are considered of taking (2007–2012) of inventory the quarter of № 4 NDP «Sofijivka» and it is defined, that the collection fund of this area for the period of 1997–2012 is enriched by the author on 20 kinds and 26 forms of decorative plants which are belonging to 9 births and 7 families by the general quantity 132 things, including: 29% bush and 71% trees.

It is set, that from the arboreal breeds is vegetative multiply by the author 21 things (15 %) plants, including: by the root transplanting – 15 %; by the intraspecific inoculation (homotransplantation) – 75 %, interspecific inoculation (heterotransplantation) – 10 %. It is defined, that from the bush plants is vegetative multiply by the method of taking root handles 12 things, that makes 32 %.

Taking of inventory, collection, decorative bush, trees, vegetative reproduction, homotransplantation, heterotransplantation, engrained handles, root offsprings.

УДК630*27:631.362

ІМПОРТ ДЕКОРАТИВНОГО САДИВНОГО МАТЕРІАЛУ: СУЧАСНИЙ СТАН І ДИНАМІКА

В.П. Юхновська, аспірантка*

Проаналізовано динаміку імпорту декоративного садивного матеріалу в Україну. Наведено порівняльну характеристику загальної кількості видового та формового різноманіття імпортованих і вітчизняних деревних декоративних рослин.

Декоративні саджанці, культивар, вид, динаміка, імпортований садивний матеріал.

“Відкриття кордонів”, зі здобуттям незалежності України, дозволило нашим співвітчизникам не тільки побачити, а й оцінити зарубіжні об’єкти ландшафтної архітектури й новітні підходи до озеленення населених

* Науковий керівник – кандидат сільськогосподарських наук, професор В.М. Маурер

© В.П. Юхновська, 2013

місць у розвинених країнах світу й відповідно до них сформулювати своє бачення у створенні професійного благоустрою садово-паркового будівництва. До головних проблем, які на початку 90-років минулого століття гальмували запровадження в Україні передового зарубіжного досвіду озеленення, були: недостатня кількість фахівців необхідного рівня, відсутність належного садивного матеріалу (відповідного вимогам асортименту і сортименту) та сучасних допоміжних і супутніх засобів догляду [1]. На відміну від проблеми підготовки та підвищення кваліфікації фахівців (із розумінням вимог сьогодення), яку було розв'язано у стислі терміни, проблема забезпеченості робіт в озелененні вітчизняним садивним матеріалом у достатній кількості не розв'язана й сьогодні. За експертною оцінкою імпортерів, опублікованою в інформаційних джерелах, співвідношення імпоротної та вітчизняної продукції на внутрішньому ринку становить 70% і 30% відповідно[4].

Мета дослідження – проаналізувати обсяги і динаміку сучасного імпорту декоративного садивного матеріалу та його значущість у розширенні асортиментної продукції вітчизняного виробництва в Україні.

Матеріали та методика дослідження. Для виконання зазначеної мети проведено аналіз асортименту декоративних рослин у розрізі видів і форм, які реалізуються для озеленення. Цей аналіз здійснено за статистичними даними садивного матеріалу вітчизняного виробництва та імпортованого упродовж 2007–2011 рр., а також використано інформативну базу провідних центрів садівництва [3].

Результати дослідження. За інформативною базою нами було опрацьовано асортимент садивного матеріалу на «Зеленому» ринку України та наведено видову різноманітність культиварів садивного матеріалу зарубіжного й вітчизняного виробництва, що найбільше користується попитом у садово-парковому будівництві і яку подано в табл. 1.

Проведений аналіз розширення декоративного асортименту декоративного садивного матеріалу на прикладі родів *Acer L.*, *Berberis L.*, *Magnolia L.*, *Tilia L.* та деяких ін., у виробництві вітчизняних розсадників поповнився, головним чином, за рахунок імпорту маломірного садивного матеріалу попередніх років. Така сама ситуація відзначена і для хвойних порід відповідно (*Juniperus L.*, *Thuja L.*).

Першочергово пропозиція на ринку декоративних рослин формується для задоволення потреб різних груп населення. Ключовими характеристиками відбору посадкового матеріалу є морфологічні та біологічні ознаки декоративних рослин, дендрометрична характеристика, адаптованість до місцевих умов та їх ціна. Зі зміною акцентів попиту відбувається не тільки кількісне збільшення культиварів, що використовуються в озелененні, але й відчутна зміна і самої структури асортименту. Останніми роками спостерігається розширення колекцій видового складу садивного матеріалу відсутніх у вітчизняних розсадниках, насамперед приватної форми власності.

1. Порівняльна характеристика найбільш розповсюджених імпортованих і вітчизняних декоративних саджанців

Рід	Висота					
	до 1,0 м		1,1–2,5 м		2,6 м і вище	
	Походження садивного матеріалу					
	вітчизня- не	імпорт	вітчизня- не	імпорт	вітчизня- не	Ім- порт
Покритонасінні (<i>Magnoliophyta</i>)						
Клен (<i>Acer</i> L.)	2/3	0/0	2/3	2/2	6/7	8/19
Барбарис (<i>Berberis</i> L.)	3/10	5/21	0/0	1/2	0/0	0/0
Береза (<i>Betula</i> L.)	0/0	0/0	1/1	1/2	2/2	5/8
Свидина (<i>Cornus</i> L.)	3/4	2/6	0/0	2/8	0/0	0/0
Гортензія (<i>Hydrangea</i> L.)	1/2	7/21	0/0	3/5	0/0	0/0
Магнолія (<i>Magnolia</i> L.)	4/5	5/10	2/4	6/12	0/0	5/12
Липа (<i>Tilia</i> L.)	1/1	0/0	2/2	6/10	4/4	5/7
Голонасінні (<i>Pinophyta</i>)						
Ялівець (<i>Juniperus</i> L.)	7/34	10/48	3/4	7/9	0/0	3/4
Ялина (<i>Picea</i> A.D.)	4/5	9/16	2/2	9/12	0/0	9/11
Сосна (<i>Pinus</i> L.)	2/4	3/8	2/2	7/11	2/2	1/1
Тис (<i>Taxus</i> L.)	1/1	1/1	0/0	2/5	0/0	1/1
Туя (<i>Thuja</i> L.)	1/17	2/14	1/10	1/11	0/0	2/5

Примітка. У чисельнику вказано кількість видів, а у знаменнику – кількість культиварів.

Необхідно зазначити, що сьогоднішні обсяги вирощування вітчизняного декоративного садивного матеріалу не можуть задовольнити сучасний попит і тому зменшення обсягів імпорту з країн Європи не спостерігається.

Перевагою європейських розсадників є спеціалізація та широкий асортимент продукції розсадників. Основна частина декоративних розсадників Голландії зорієнтована на масове виробництво маломірного садивного матеріалу. Польські розсадники значну увагу приділяють контейнерній культурі декоративних рослин із акцентом на шпилькові та помірну цільову політику, на відміну від німецьких виробників, які віддають перевагу великомірному садивному матеріалу та саджанцям дерев і кущів архітектурних форм.

Незважаючи на ряд вагомих переваг імпортової продукції, є істотні мінуси, а саме, ослаблення загального стану саджанців і втрата ними декоративності після тривалого перевезення (відпад продукції становить від 7 до 12 %). Висока вартість розмитнення, яка значно здорожує вартість імпортової продукції, за що, у результаті, сплачує кінцевий споживач.

Помітною останніми роками є тенденція розширення асортименту декоративних рослин, які вирощуються у вітчизняних розсадниках, асортимент яких поступово наближається до європейських стандартів. Але на сьогодні швидке витіснення продукції зарубіжного походження майже нереальне. За оцінками фахівців, для виробництва кондиційних саджанців кущів форм термін вирощування становить від 3 до 5 років, а для алейних

дерев – від 7 до 10 років. Це означає, що для виробництва власного садивного матеріалу, відповідного імпортованому, необхідно, у кращому випадку, від 3 до 7 років [4].

Основними імпортерами зарубіжного садивного матеріалу є центри садівництва та ландшафтні фірми. При цьому, близько 70 % декоративного матеріалу в Україну імпортують садові центри, 25 % – невеликі регіональні компанії, і лише 5 % завозять ландшафтні фірми, що працюють під конкретного замовника [6]. Оскільки імпортери, як правило, є приватними комерційними структурами, пріоритетними завданнями є забезпечення високої якості рослин та відповідної їй цінової політики.

Динаміка обсягів імпортування в Україну садивного матеріалу упродовж останніх п'яти років, за даними Митної служби України, подано в табл. 2.

2. Показники обсягу імпортування садивного матеріалу в Україну

Обсяг імпорту	2007	2008	2009	2010	2011
Маса, тис. т.	13,8	15,5	12,3	11,1	10,7
Вартість, млн дол. США,	8,4	13,2	8,6	9,7	12,4

Згідно з офіційними статистичними даними [7], до 2011 р. обсяг імпорту садивного матеріалу сягав своїх пікових значень у 2008 р. і становив 15,5 тис. т. Тоді ж зафіксоване максимальне значення доларового еквівалента вартості імпортованого матеріалу (13,2 млн дол. США). Найбільш критичним був 2009 р. Проте збереження загальної вартості імпортованого декоративного садивного матеріалу в гривнях і доларах США становило, відповідно, 21 і 35 %.

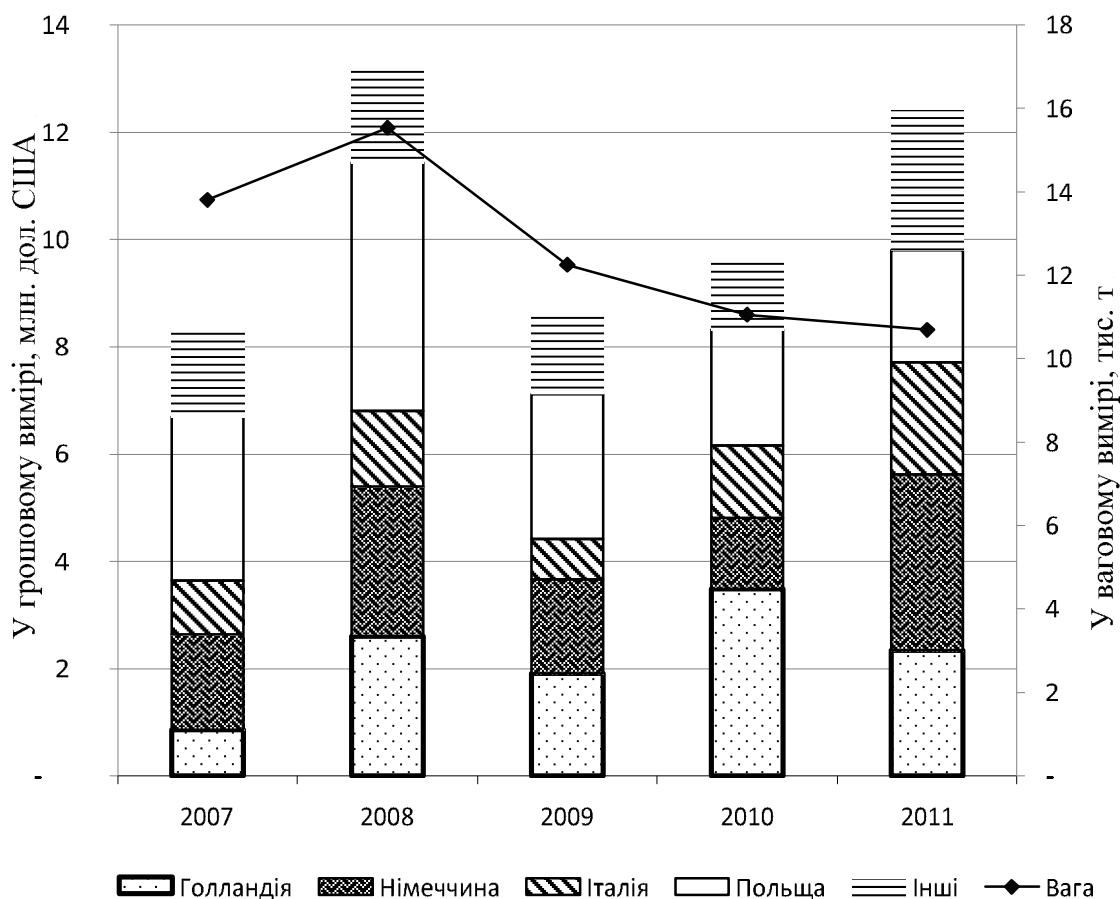
Аналізуючи динаміку вартості імпортованого декоративного садивного матеріалу варто зазначити, що після кризового 2009 р. у 2010 і 2011 рр. спостерігається стабільне зростання вартості імпортованих саджанців на 13 і 28 %.

У ваговому вимірі за обсягом ввезення садивного матеріалу спостерігається стабільне зменшення за період 2009, 2010 і 2011 рр., що становило, відповідно, 21, 10 і 3 %. Такі зміни пояснюються поступовим розвитком вітчизняного декоративно-виробничного сектору розсадництва та переходом на імпорт маломірного садивного матеріалу. Значним поштовхом до такого розвитку подій були нові правила [5] митного оформлення ввезених саджанців (прийняті в серпні 2011 р.), які суттєво підвищили собівартість «зеленої» продукції. На прикладі маломірного садивного матеріалу збільшення ціни становить до 100 % вартості рослин, а у випадку великомірного садивного матеріалу – більш ніж на 250 %, у даному випадку найбільший асортимент продукції мали лише ті реалізатори садивного матеріалу, які збільшили обсяг продукції на 20 %, порівняно з осіннім сезоном 2009 р. [2].

Імпортерам доволі складно конкурувати на ринку з нелегальними перевізниками, у яких товарна продукція на 30–40 % має нижчу ціну. Проте проблемною є ситуація саме в офіційних перевізників. Для чіткого кон-

тролю на митниці в якості доведення походження товару та його вартості митники вимагають повного розвантаження транспортного засобу й підтвердження ваги кожного дерева (акт огляду товару), що часто призводить до значних пошкоджень та втрати життєздатності товару, його ослаблення, оскільки термінали не оснащені спецтехнікою та необхідними мікрокліматичними умовами для розвантаження рослин і, у першу чергу, ця проблема є з крупномірними саджанцями [5].

Аналіз обсягів ввезення декоративного садивного матеріалу в розрізі країн імпортерів (див. рисунок) дав змогу нам виявити певні тенденції та закономірності. У 2011 р. провідні позиції на ринку зайняв садивний матеріал німецького походження. Причому, таке зростання відбулося після значного скорочення його частки на ринку у 2010 р. Так, питома вага саджанців німецького походження у ваговому вимірі в 2009, 2010 і 2011 рр. становила, відповідно, 16, 12 і 23 %.

Динаміка імпортованого садивного матеріалу у розрізі країн-імпортерів упродовж 2007–2011 років

За підсумками 2010 р. безумовним лідером серед країн постачальників була Голландія – 36 % у грошовому вимірі та 32 % у ваговому вимірі, хоча у 2011 р. частка голландського садивного матеріалу скоротилася майже вдвічі.

Варто також зазначити стрімке падіння обсягів імпорту саджанців польського походження. Домінування польського декоративного садивного матеріалу над матеріалами іншого походження до 2009 р. було значним, а його частка більше, ніж на 10 % випереджала найближчих “конкурентів”. Однак, з 2008 р. спостерігається чітка динаміка до зменшення частки імпорту з Польщі. В абсолютному вимірі це падіння становило:

- з 6,1 тис. т у 2007 р. до 2,9 тис. т. у 2010 р. та 2,2 тис. т у 2011 р.;
- з 3,0 млн дол. США в 2007 р. до 2,2 млн дол. США в 2010 р. та 2,1 млн дол. США в 2011 р.

Щодо сезонності імпорту посадкового матеріалу, то тут чітко простежується два пікових періоди – березень-травень та вересень-листопад (табл. 3).

3. Сезонна динаміка імпорту садивного матеріалу, тонн

Місяць	Рік				
	2007	2008	2009	2010	2011
Січень	90	64	7	191	2
Лютий	260	327	171	422	154
Березень	2 126	2 884	1 075	1 574	1 571
Квітень	3 401	4 003	3 078	3 968	3 184
Травень	1 609	2 102	1 748	2 298	1 660
Червень	489	429	554	736	263
Липень	285	299	281	448	101
Серпень	422	211	438	392	125
Вересень	1 267	1 346	1 113	193	1 367
Жовтень	1 557	1 990	1 684	342	1 434
Листопад	1433	1284	1388	334	552
Грудень	872	598	719	159	282
Всього:	13 810	15 537	12 256	11 056	10 697

У встановлені пікові періоди в різні роки ввозиться не менш ніж 80 % від усього річного обсягу поставок садивного матеріалу. Причому найбільша кількість поставок здійснюється безпосередньо на початок сезону в квітні – 25–30 %. А в 2010 р. у квітні було завезено 3 968 тис. т рослин, що становить 36 % від загального обсягу імпорту садивного матеріалу в Україну. Як було зазначено вище, значний вплив на зменшення обсягів імпорту садивного матеріалу спричинили нові правила митного оформлення імпортованих декоративних рослин, запроваджені в серпні 2010 р. Цей вплив чітко прослідковується в динаміці обсягів імпорту по місяцях, де в 2010 р., у зв'язку з підвищенням вартості розмитнення садивного матеріалу, станом на жовтень було завезено всього 1,7 % рослин (див. табл. 3).

Висновки

Представлений на внутрішньому ринку асортимент садивного матеріалу імпортованої продукції достатньо розширений для задоволення потреб різної категорії населення. За дендрометричною характеристикою зафіксовано збільшення асортименту маломірного садивного матеріалу вітчизняного виробництва.

Виявлено, що провідні позиції на ринку займає садивний матеріал декоративних рослин німецького походження, питома вага саджанців якого у ваговому вимірі в 2009, 2010 і 2011 рр. становила 16, 12 і 23% відповідно.

На фоні росту ринку декоративної продукції України загалом, продовжують зростати вартісні обсяги імпорту садивного матеріалу. Спостерігається стабільне падіння ваги імпортованого матеріалу, що при зростанні вартості може свідчити про перехід до імпорту маломірних та більш дорогих порід унаслідок поступового розвитку вітчизняного розсадництва.

Список літератури

1. Косенко Ю.І. Сучасні проблеми виробництва та використання декоративного садивного матеріалу деревних рослин в Україні / Ю.І. Косенко // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України / Серія «Лісівництво та декоративне садівництво. – К.: НУБіП України. – 2010. – Вип. 152. – Ч. 2. – С. 234–240.
2. Белашко И.Ю. Практические аспекты импорта посадочного материала. Материалы 8-го Международного форума производителей посадочного материала, 15–18 ноября 2011 г., Партенит [Электронный ресурс] / И.Ю. Белашко. – Режим доступа : <http://www.svsm.com.ua>
3. Ландшафтна індустрія України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bioloqus.ru/material/posadochnyi-material-v-moskve.html>
4. Обзор рынка посадочного материала в Московском регионе "Ландшафтный дизайн", 2/2011 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://svsm.com.ua/new>
5. Новые правила ввоза импортной продукции [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://bin.ua/news/economics/economic/page,2,111642-novye-pravila-vvoza-importnoj-produkcii-cherez.html>
6. Результати круглого столу «Декоративне розсадництво в Україні та Європі: розвиток та перспективи галузі» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://svsm.com.ua/new>
7. Статистична інформація комітету державної статистики України – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>

Проанализирована динамика импорта декоративного посадочного материала в Украину. Приведена сравнительная характеристика общей численности видового и формового разнообразия импортируемых и отечественных древесных декоративных растений.

Декоративные саженцы, культивар, вид, динамика, импортированный посадочный материал.

The dynamics of imports of ornamental plant material in Ukraine. The comparative characteristic of the total number of species and form diversity of imported and domestic woody ornamentals.

Decorative plants, cultivar, form, dynamics, the imported planting material.